



PEDAGOGICKÁ FAKULTA  
Masarykova univerzita

# Finanční gramotnost

podzim 2019



PEDAGOGICKÁ FAKULTA  
Masarykova univerzita

# Řešení životních situací

# Chudoba

- **Před rokem 1989** nebyl problém chudoby v ČR zřetelný (nízká příjmová nerovnost, plná zaměstnanost)
- **Po roce 1989 - transformace ekonomiky** => obava z vysoké nezaměstnanosti => propad obyvatel do chudoby => **1990** scénář sociální reformy => **tři pilíře sociálního zabezpečení**
- Součástí se stala i **záchranná sociální síť** (ochrana obyvatelstva před chudobou, dávkový systém prostupující všemi pilíři sociálního zabezpečení) - řešení situací lidí s nedostatečným příjmem (z výdělečné činnosti, důchodového a nemocenského pojištění), ztráta zaměstnání, přítomnost nezaopatřeného dítěte v rodině
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

# Chudoba

## I. Pilíř - Sociální pojištění:

- Dávky v nezaměstnanosti (financování z pojistného systému)
  - ✓ *Podpora v nezaměstnanosti*
  - ✓ *Podpora při rekvalifikace*

## II. Pilíř - Sociální pomoc

- Dávky v hmotné nouzi (financování ze státního rozpočtu)

## III. Pilíř - Státní soc. podpora

- Dávky s tzv. chudinským prvkem (financováno ze státního rozpočtu)
  - ✓ *Sociální příplatek*
  - ✓ *Přídavek na dítě*
  - ✓ *Příspěvek na bydlení*

# Řešení sociálních situací

## A) Nedostatečný příjem

z výdělečné činnosti, z důchodového a nemocenského pojištění, nebo z důvodu předluženosti domácnosti:

### 1. *Nedostatečný příjem,*

má osoba(y) nárok na dávku státní sociální podpory (příspěvek na bydlení) a může čerpat dávky v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení)

### 2. *Nízký příjem a navíc i nezaopatřené děti,*

mají osoby žijící v této domácnosti nárok na dávky jako A)1. a dále na dávky státní soc. podpory (přídavek na dítě a sociální příplatek)

# Řešení sociálních situací

## B) Ztráta zaměstnání:

1. *Uchazeč o zaměstnání* má nárok na podporu v nezaměstnanosti (podporu při rekvalifikaci) při splnění podmínek nároku na tuto podporu
2. Pokud *uchazeč vyčerpá svůj nárok* na tuto podporu nebo žije-li v domácnosti s *nízkým příjmem*, má nárok na dávku státní soc. podpory (příspěvek na bydlení) a může čerpat dávky v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení)
3. Bod B)1.+2. a navíc *nezaopatřené děti*, má nárok na dávky jako B)2. a pak i na přídavek na dítě a sociální příplatek

# Řešení sociálních situací

## C) Přítomnost nezaopatřeného dítěte v rodině/pěstounské péči:

### 1. *Přítomnost nezaopatřeného dítěte v rodině*

*nárok na dávky státní soc. podpory při narození a výchově dítěte (porodné a rodičovský příspěvek); pěstounská péče (příspěvek na převzetí dítěte, na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna).*

### 2. *Rodiny s nízkými příjmy*

*nárok na přídavek na dítě, soc. příplatek a příspěvek na bydlení, případně dávky v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení)*

# Nezaměstnanost

- **Trh práce** => střet nabídky práce (práceschopní lidé, zaměstnanci) a poptávky po práci (zaměstnavatelé) => cena práce
- **Nezaměstnanost** = nerovnováha mezi nabídkou (S) a poptávkou (D) na trhu práce = (převis S)
- **Míra nezaměstnanosti** = poměr *nezaměstnaných* k disponibilní pracovní síle (*zaměstnaní+nezaměstnaní*)
- **Nezaměstnaný** = osoba, která nemá zaměstnání a není „sebezaměstnána“, aktivně si hledá práci a je schopna do ní do určité doby nastoupit



# Nezaměstnanost

## Podle příčin vzniku nezaměstnanosti:

- **Frikční** = v důsledku fluktuace pracovníků mezi pracovními místy (určitou dobu trvá, než si lidé najde jinou práci s např. lepším platem, pracovním prostředím atd.- vzniká v důsledku nedokonalých informací, kdy lidé potřebují získat info o volných prac. místech, porovnávají alternativy atd.)
- **Strukturální** = v důsledku nesouladu mezi nabídkou práce a poptávkou po práci na trhu práce
- **Cyklická** = vzniká v důsledku cyklického vývoje ekonomiky

## Podle délky trvání nezaměstnanosti:

- **Krátkodobá** => týdny až měsíce
- **Dlouhodobá** => déle než 6 nebo 12 měsíců

# Nezaměstnanost

Prevence a řešení ekonomických a sociálních problémů spojených s nezaměstnaností je součástí **politiky zaměstnanosti**, která spadá do systému záchranné sociální sítě.

- **Pasivní politika zaměstnanosti**

*(stanovení a vyplácení podpory v nezaměstnanosti)*

- **Aktivní politika zaměstnanosti**

*(podpora veřejně prospěšných prací, zřizování společensky účelných prac. míst, rekvalifikace, absolventská a praktikantská míst, chráněné dílky a pracoviště pro osoby se zdravotním postižením atd.)*

**Následky** dlouhodobé nezaměstnanosti mohou být značné:

ztráta zaměstnání => ztráta příjmů => nedostatek financí => zadlužení se, což ale není schopen dlužník splácet => dluhová past (více viz **ZADLUŽOVÁNÍ**) => hmotná nouze => odkázání na pomoc státu

# Zadlužování

- Velkým problémem je **zadlužování** domácností a případná **exekuce** nebo vyhlášení **bankrotu**.
- Lidé jsou obklopeni mnoha nabídkami „*výhodných*“ krátkodobých (spotřebních úvěrů) i dlouhodobých **půjček** a **hypoték**.
- Nebezpečné jsou i **kreditní karty**, jež umožňují jejich vlastníkům se dostat do záporných čísel často bez uvědomění si, že je to ve skutečnosti úvěr, která je vysoce úročená.
- Pod tlakem okolního tržního prostředí (široké nabídky zboží a **lákavé reklamy**) jsou spotřebitelé pobízeni k **nákupu** věcí (spotřebního zboží), které ve skutečnosti ani **nepotřebují**.

# Zadlužování

- Domácnosti s *nízkými příjmy* často řeší pomocí **půjčky** (spotřebitelského úvěru) určitou okamžitou potřebu (nákup pračky, ledničky), kdy se úvěr nebo **splátkový prodej** jeví jako nejjednodušší řešení.
- *Nižší střední vrstva* zase nechce být považována za chudé a **žijí si nad své poměry**, proto také podléhá reklamám na „výhodné půjčky“.
- *Mladá generace* často **předstírá vyšší materiální postavení**, než které si může reálně finančně dovolit.
- I proto se ve **finanční tísní** ocitnou i právě relativně bohatší lidé
- **Dluhová past**, kdy se lidé nejprve zadluží (obvykle nadměrně, neuváženě a nezodpovědně) a potom **nejsou schopni** své dluhy **splácet** (nemají dostatek peněz či majetku na splacení), splátky následně řeší dalšími dluhy.

# Zadlužování

- Vidina okamžitého zlepšení životní úrovně pomocí rychlé půjčky je příliš lákavá.
- Dlužník se však vystavuje značnému riziku - **trvalého předlužení**, jež obvykle vyvolá další problémy zhoršující už tak tíživou životní situaci.
- Nesplácení půjček a úvěrů může vést k **zastavení a prodeji majetku** či k **exekuci** majetku a dosažených příjmů (mzdy, platu).
- Nedostatek financí => pokles životní úrovně => další půjčka s vysokým úrokem => **prohloubení zadlužení** => marné splácení neustále narůstajících dluhů => neúnosná životní situace => scestí závislostí (gamblerství, omamné látky) a kriminality => ztráta práce, rodiny, přátel => **okraj společnosti** => **hmotná nouze** => odkázání na sociální dávky

# Lichva

- Dle práva je za **lichvu** považováno účtování **nepřiměřeně vysokých úroků**, i když skutková podstata tohoto trestného činu je mnohem širší
- Mnoho poskytovatelů úvěru **profituje právě** ze sankčních mechanismů (**nastavení sankcí z neplnění**), kdy spotřebitel dluh řádně nesplácí.
- **Smluvní podmínky** jsou obvykle dlouhé, malým písmem se spoustou odborných termínů a zkratk, jež **přispívají ke zmatení** spotřebitele.
- **Pozor** především na podmínky ***náležitosti splátek*** (forma, údaje a termín uhrazení), ***sankce*** (smluvní pokuty, úroky z prodlení), ***institut rozhodčí doložky*** (kdo bude řešit případné spory x nezávislost rozhodce), ***blancosměnka*** (při podpisu smlouvy pozor na podepsání věřiteli ***nevyplněné směnky*** bez částky a data, jež si může potom věřitel sám doplnit a žalovat dlužníka za nezaplacení směnky, protože ***směnečné řízení je více formalizováno*** a dlužník je tak v horší pozici oproti klasickému sporu

# Neplatičství

**Následky** neplacení nájemného, energií a služeb souvisejících s bydlením:  
vystěhování z bytu/domu => snížení životní úrovně

## Důvody:

- Neschopnost uhradit vysoké nedoplatky energií
- Nečekané výdaje domácnosti
- Závislost člena domácnosti na návykových látkách (alkoholik, narkoman) či gamblerství
- Neschopnosti racionálně hospodařit (příčinou obvykle apatie vyvolaná bezvýchodnou životní situací)
- nákup drahých nepotřebných věcí => zadlužení



## Shrnutí

### NEZAMĚSTNANOST

- ✓ **ŘEŠENÍ:** *aktivně sám hledat nové zaměstnání, rekvalifikace, přizpůsobení se, usilovat o zvýšení příjmu vlastním přičiněním a prací (nespoléhat na sociální dávky!)*

### ZADLUŽOVÁNÍ

- ✓ **ŘEŠENÍ :** *ne zadlužovat se!!! Půjčit si jen tolik, kolik budeme schopni splácet i za nejhoršího scénáře!!! Nepůjčovat si na zboží krátkodobé spotřeby!!!*

### LICHVA

- ✓ **ŘEŠENÍ:** *pořádně si přečíst smlouvu!!! Neuzavírat „pochybné,, obchody!!!*

### NEPLAČTSTVÍ

- ✓ **ŘEŠENÍ:** *předcházení nezaplacení: promyslet si měsíční a dlouhodobé výdaje vzhledem k nájmu, odložit si nájemné pro případ potřeby;*
- ✓ *v případě nouze - obě strany se dohodnout na splátkovém kalendáři umožňující postupné uhrazení dluhu na nájemném podle dohodnutého harmonogramu nebo vyjednat tzv. institut zvláštního příjemce pro výplatu sociálních dávek, který umožňuje převedení části nebo celé sociální dávky na účet jiného subjektu (pronajímatele bytu) - třeba jako prevence či zabránění narůstání dluhu*





PEDAGOGICKÁ FAKULTA  
Masarykova univerzita

**Děkuji za pozornost!**

*Příjemný zbytek dne!*